

ПИТАННЯ

- Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві.
- Філософія і різні типи світоглядів.
- Філософія, міф, релігія. Віра і розум. Філософська віра.
- Філософія і наука. Раціональне / критичне мислення.
- Філософія і мистецтво. Творчість, мислення, фантазія. Перцепти і концепти.
- Методологічна, гносеологічна та аксіологічна функції філософії.
- Структура філософського знання.
- Філософські категорії як універсальні форми осмислення світу.
- Філософія як знання і як мудрість. Філософія і філософування.
- Філософська мова. Специфіка філософських концептів.
- Місце / значення філософії в культурі. Філософія і культуротворчість.
- Онтологічна проблематика в історії філософії.
- Буття та небуття. Евристичний потенціал категорії небуття.
- Гносеологія / епістемологія. Проблема можливості пізнання світу.
- Скептицизм, агностицизм і гносеологічний оптимізм.
- Види пізнавальної діяльності. Витоки і цілі пізнання.
- Суб'єкт і об'єкт пізнання.
- Раціональне та емпіричне пізнання.
- Пізнання в ненаукових сферах духовної діяльності: релігія, мистецтво.
- Знання, істинне й хибне знання, незнання.
- Наукове пізнання, його методи, рівні та форми.
- Науковий факт, наукова проблема, гіпотеза та теорія.
- Функції наукової теорії.
- Емпіризм і раціоналізм. Методологічні стратегії пізнання.
- Проблема істини в філософії. Концепції істини. Критерії істини.
- Істина і правда. Практика і досвід.
- Творчість як конструктивний принцип пізнання.
- Особливості соціального пізнання. Роль особистих / суспільних інтересів / потреб в пізнанні соціального буття.
- Специфіка філософського підходу до проблеми людини.
- Філософська антропологія як інтеграція знань про людину.
- Людина, особистість, індивід, індивідуальність.
- Природне, соціальне та духовне в людині.
- Людина як суб'єкт історичного процесу.
- Філософська проблематизація життя, смерті та безсмертя людини.
- Проблема цінностей у філософії. Цінність і оцінка. Життя як цінність.
- Проблема смислу життя людини.

- Поняття соціального й засади соціальності в історії філософії.
- Структура суспільства. Основні сфери суспільного життя, їх зв'язок і взаємодія.
- Поняття соціальних явищ, процесів та інститутів.
- Поняття історії. Розвиток філософських поглядів на історію, її сенс і логіку.
- Проблема спрямованості історії.
- Проблема історичної закономірності і свідомої діяльності людей.
- Поняття історичного прогресу та його критика.
- Еволюція і революція як форми руху історії.
- Глобалізація, антиглобалізм, мультикультуралізм.

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Губернський Л.В. Філософія. Навч. посібник. К.: Вікар, 2006.
2. Касьян В.І. Філософія. Відповіді на питання екзаменаційних білетів. К.: Знання, 2008.
3. Кремень В.Г. Філософія: Логос, Софія, Розум. Підручник. К.: Книга, 2007.
4. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій. К., “Каравела”, 2005(8).
5. Філософія. Курс лекцій: Навч. посібник / Бичко І.В., Табачковський В.Г., Горак Г.І. та ін. К.: Либідь, 1993.
6. Філософія. Навчальний посібник // За ред. І.Ф. Надольного. К., 2005.
7. Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. К.: Либідь, 2003.
8. Щерба С.П. Філософія. Підручник. К.: Кондор, 2007.
9. Філософія: Природа, проблематика, класичні розділи. Навч. посібник. За ред. Г.І. Волинки. К., 2009.
10. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань. Навч. посібник. К., 2008.
11. Основи філософських знань. Підручник. За ред. В.А. Буслинського. К., 2008.
12. Киричок О. Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.Б. Киричок. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
13. Кривуля О.М. Філософія. Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 592 с
14. Попович М. В. Бути людиною. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 223 с.
15. Попович М.В. Філософія свободи. Х.: Фоліо, 2018. 524 с.

Додаткова

1. Андрущенко В. Історія соціальної філософії. Західноєвропейський контекст. К.: Тандем, 2000.
2. Арістотель. Метафізика. / Пер. Олексій Панич. К.: Темпора, 2022.
3. Бойченко І.В. Філософія історії: підручник. К., 2000.
4. Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Пер. з нім. В. Купліна. К.: Дух і літера, 2011.
5. Габермас Ю. Філософський дискурс сучасності. К.: Український філософський фонд, 1998.
6. Габермас Ю. Філософія як берегиня та тлумач / Пер. з нім. В. Купліна // Генеза: Філософія, історія, політологія. 1998. № 1-2 (6-7). С. 64-74.
7. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. 1-2. Київ: Юніверс, 2000.
8. Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити // Возняк Т. Тексти та переклади. Х.: Фоліо, 1998. С. 313—332.

9. Глобальні модерності / За ред. Майка Фезерстоуна, Скота Леша і Роланда Робертсона / Пер. з англ. Т. Цимбала. К.: «Ніка-Центр», 2008.
10. Гуссерль Е. Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Вступ до феноменологічної філософії // Філософська думка. 2002. № 3. С. 134-149.
11. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках. К., 2001.
12. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник. К.: Лібра, 1999.
13. Камю А. Міф про Сізіфа. Бунтівна людина. Пер. з фр. О. Жупанський. Харків: Фоліо, 2022.
14. Кант І. Критика чистого розуму. К., 2000. 500 с.
15. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. К.: Ваклер, 2007.
16. Ортега-і-Гассет Х. «Вибрані твори». К.: Основи, 1994.
17. Платон. Держава. К., 2001.
18. Платон. Діалоги. К., 2001.
19. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т. 1-2. Пер. з англ. О. Коваленко, О. Буценко. К.: Основи, 1994.
20. Поппер К. Злиденність історизму / Пер. з англ. В. Лісовий. К.: Абрис, 1994. 192 с.
21. Поппер К. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем / Пер. з англ. під кер. О.Є. Оліфер. // Актуальні проблеми духовності, 2021. (22), 170-192.
22. Рассел Б. Мистецтво філософствування. Лекція 1. Мистецтво раціонального припущення // Актуальні проблеми духовності. Вип. 18. Кривий Ріг, 2017.
23. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології. / Пер. з франц. В. Лях, П. Тарашук. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001.
24. Скворода Г. С. Твори. У 2-х т. К., 1994.
25. Філософія науки : підручник / [І.С. Добронравова, Л.І. Сидоренко, В.Л. Чуйко та ін.]. Київ: Київський ун-т, 2018.
26. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу: Психолог у концтаборі. К., 2021.
27. Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. О. Михайлова, А. Буряк. Київ: «Український письменник», 2010.
28. Фромм Е. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлєв. Харків: «КСД», 2019.
29. Фуко М. Археологія знання. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003.
30. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) / Пер. А. Гордієнка // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. К.: Ваклер, 1996. С. 183-210.

Періодичні видання

Фахові журнали

1. Філософська думка.
2. Філософські перипетії. Вісник Харківського Національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Філософія.
3. Практична філософія.
4. Мультиверсум. Філософський альманах.
5. Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політичні студії.
6. Sententiae

**Зразок білету додаткового іспиту зі спеціальності
для здобуття ступеня доктора філософії з філософії за третім (освітньо-
науковим) рівнем вищої освіти за спеціальністю В 10 ФІЛОСОФІЯ**

1. Філософія і різні типи світоглядів.
2. Раціональне та емпіричне пізнання.
3. Людина, особистість, індивід, індивідуальність.

Критерії оцінювання додаткового іспиту зі спеціальності

Основними критеріями оцінювання додаткового іспиту зі спеціальності є:

- знання та використання філософських першоджерел, різних теоретичних та наукових підходів, філософських шкіл для аналізу актуальних проблем філософії;
 - знання фактографічного матеріалу історії філософії, філософської антропології, філософії культури, соціальної філософії, філософії історії, філософії науки, гносеології, онтології, феноменології, українознавства;
 - повнота відповіді, використання вітчизняної й іноземної фахової літератури для висвітлення екзаменаційних питань;
 - творчий характер аналізу й узагальнення різних філософських підходів, фактичних даних на основі сучасних методів і наукових досягнень;
 - навички лаконічного, чіткого, логічного, послідовного та грамотного викладу матеріалу, формулювання власних висновків;
 - уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань філософії, історії філософії, уміння проілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами;
- Екзаменаційний білет складається з трьох питань, які охоплюють теоретичний матеріал з філософської проблематики. Кожне питання оцінюється за наступною системою балів:

200-160 балів	вступник продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз означеної проблеми; глибоко і всебічно висвітлені знання з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури; відповідь повністю репрезентує певну філософську проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань; відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків; відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз; відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
----------------------	---

159-120 балів	<p>вступник продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему;</p> <p>в цілому висвітлено знання з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>відповідь репрезентує певну філософську проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;</p> <p>здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;</p> <p>відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;</p> <p>відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;</p> <p>відповідь написана грамотно з використанням філософської фахової лексики.</p>
----------------------	--

119-80 балів	вступник продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми; висвітлені знання з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними; відповідь побудована навколо певної філософської проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні; здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики; відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; відповідь, в цілому, написана грамотно.
79-40 балів	вступник продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних філософських категорій; відповідь містить певні уявлення з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури; посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні; відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики; відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; відповідь написана з помилками.
39-1 балів	вступник продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання, основних філософських категорій; відповідь містить певні уявлення з історії філософії, основних положень філософських першоджерел та рекомендованої літератури; посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні; відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики; відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки; відповідь написана з багатьма помилками.
0 балів	відповідь відсутня

При визначенні оцінки додаткового іспиту зі спеціальності підсумовується загальна кількість балів, отриманих вступником за відповіді на три питання екзаменаційного білету, яка ділиться на число питань. Таким чином визначається середній бал за відповідь вступника за шкалою від 100 до 200 балів (із заокругленням до цілого числа). Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо кількість балів із додаткового іспиту зі спеціальності складає не менше 100 балів - "складено".

Вступне випробування відбудеться в очній або дистанційній формі.

Голова предметної комісії,
доктор філософських наук, професор

Олег ПЕРЕПЕЛИЦЯ

Затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, протокол № 5 від 05.05. 2026 р.

Відповідальний секретар приймальної комісії

Ганна ЗУБЕНКО